

Z kroniki naukowej

BYĆ OBYWATELEM UNII EUROPEJSKIEJ

Integracja europejska jest procesem dynamicznym. Każde jej kolejne rozszerzenie o nowe państwa przyczyniało się do ewolucji Wspólnot Europejskich. Natomiast dla Polski udział w tym procesie umożliwia osiągnięcie strategicznych celów społecznych i gospodarczych: przyspieszenie rozwoju kraju, modernizację gospodarki i systemu prawnego oraz wprowadzanie w pewnych obszarach standardów europejskich.

Jakie są konsekwencje tego procesu dla każdego obywatela UE? Jakie konkretne prawa i wymogi wiążą się z obywatelstwem UE dla Polaków? Jak korzystać z istniejących praw na europejskich rynkach pracy i edukacji? Gdzie szukać konkretnych informacji?

Podczas seminarium, zorganizowanego 4 kwietnia 2006 r. w Warszawie przez Fundację im. Friedricha Eberta, Przedstawicielstwo w Polsce oraz Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, na wyżej postawione pytania odpowiadali eksperci w dziedzinie polityki rynków pracy i polityki społecznej: dr Janusz Gałęziak, dr Joanna Staręga-Piasek oraz dr Maciej Duszczyk oraz w dziedzinie prawa Schengen – dr Andrzej Graś.

Seminarium poprzedziła prezentacja książki pt. *Vademecum. Europa od A do Z*, wydanej przez Fundację im. Friedricha Eberta, autorstwa Zbigniewa Czachóra z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Andrzeja Grasia z Instytutu Zachodniego w Poznaniu. Prezentując publikację A. Graś wyjaśnił, że jej celem jest przybliżenie polskiemu obywatelowi podstawowych pojęć i haseł związanych z szeroko rozumianą problematyką integracji europejskiej: „książka skrojona została na potrzeby polskiego czytelnika, gdyż zagadnienia omawiane są z punktu widzenia naszego kraju”. Autor posłużył się przykładami dotyczącymi Nowej Perspektywy Finansowej 2007-2013, Wspólnej Polityki Rybołówstwa, aktualnych problemów energetycznych UE, zagadnień związanych z implementacją prawa Schengen, czy też stosunków Ukraina – UE po „pomarańczowej rewolucji”. Jednocześnie podkreślił, że jest to pierwsza tego typu publikacja uwzględniająca polskie członkostwo w Unii Europejskiej, a zarazem ulepszona i poprawiona wersja poprzedniego *Vademecum. Europa od A do Z*, wydanego w 2001 r. również przez Fundację im. F. Eberta.

W ramach zorganizowanego seminarium pt. „Być obywatelem Unii Europejskiej” pierwszy referat traktował o aspektach politycznych i prawno-instytucjonalnych instytucji obywatelstwa UE. A. Graś przedstawił w nim genezę instytucji obywatelstwa UE oraz jej związek z obywatelstwem państwa członkowskiego podkreślając że: „obywatelstwo Unii uzupełnia krajowe, nie zastępując go jednak, jest dodatkiem do obywatelstwa państwa członkowskiego”. Następnie omówił poszczególne uprawnienia wynikające z instytucji obywatelstwa UE – prawo swobodnego wjazdu i pobytu, prawa wyborcze obywateli UE do Parlamentu Europejskiego oraz do władz lokalnych, uprawnienia związane z ochroną dyplomatyczną i konsularną obywateli UE w państwach trzecich, prawo wnoszenia petycji do

Parlamentu Europejskiego oraz zwracania się do rzecznika praw obywatelskich Unii. A. Graś podkreślił znaczenie tzw. klauzuli ewolutywnej, umożliwiającej reformę instytucji obywatelstwa UE bez potrzeby nowelizacji traktatów. Na podstawie jednomyślnej decyzji Rady możliwe jest bowiem rozszerzenie uprawnień obywatelskich. Jest to jedna z niewielu sytuacji, w której mocą aktu prawa wtórnego dopuszczalne jest rozszerzenie uprawnień wynikających z prawa pierwotnego. Przykładem takiego uprawnienia może stać się możliwość uzupełnienia prawa obywateli UE o prawo do korzystania z Internetu, podkreślił A. Graś. Omówił też procedury odwoławcze i skargowe przysługujące obywatelom UE.

Kolejny referat pt. *Być obywatelem Unii Europejskiej – aspekty rynku pracy* przedstawił ekspert z zakresu rynków pracy, były wiceminister w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej Janusz Gałęziak. Według referenta największymi wyzwaniem, przed jakimi dzisiaj stoi Unia, jest postępujący i nieodwracalny proces globalizacji i gwałtowne starzenie się społeczeństw krajów UE. Podkreślił też szanse, jakie stwarzają najnowsze technologie informacyjne. Analizując ostatnie decyzje krajów UE o otwarciu swoich rynków pracy dla obywateli nowych państw członkowskich, powołał się na raport komisarza Spidli. Stwierdzono w nim, że wprowadzane kolejne okresy przejściowe w dostępie do rynku pracy UE nie mają wpływu na występowanie ruchów migracyjnych. Głównym motorem migracji jest bowiem istniejąca podaż i popyt na tych rynkach. Jako przykład podał Niemcy i Austrię, gdzie mimo wprowadzonych ograniczeń, pracownicy z nowych państw członkowskich już od wielu lat zatrudniani są w tych sektorach, w których występuje zapotrzebowanie na pracowników. Oceniał też jako niezwykle znamiennej najnowszą dyrektywę UE w sprawie statusu osób z państw trzecich, zamieszkałych w UE. W myśl tej dyrektywy po upływie pięcioletniego pobytu w państwach członkowskich nie należy takich osób dyskryminować. Obecnie – wprowadzenie okresów przejściowych w dziedzinie swobodnego przepływu pracowników dla Polski i 7 państw z Europy Środkowej – może powodować sytuację, że ich obywatele poszukujący pracy nie mają równych szans zarówno wobec obywateli starych państw członkowskich, jak i obywateli państw trzecich, argumentował J. Gałęziak. Dyskuttanci podkreślali jednak, że Polacy przebywający od dawna w niektórych państwach starej Unii, a pracujący nielegalnie, stali się jej legalnymi pracownikami po przystąpieniu Polski do UE, jak stało się to np. w Irlandii, Wielkiej Brytanii czy Szwecji.

Maciej Duszczyk z Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, zastępca dyrektora Departamentu Analiz i Strategii odniósł się do ostatnich decyzji krajów UE o otwarciu swoich rynków pracy w wygłoszonym referacie pt. *Doświadczenia pierwszych dwóch lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej w zakresie migracji*. W jego ocenie główną przyczyną obaw „starych” państw członkowskich przed otwieraniem swoich rynków pracy było i jest zjawisko oczekiwanej imigracji. Zdaniem M. Duszczyka o przyjęciu przepisów o okresach przejściowych w obszarze swobodnego przepływu pracowników zdecydowały obawy społeczeństw i czynniki polityczne, nie zaś względy ekonomiczne. Natomiast obawy Polaków dotyczą niebezpieczeństwa „drenażu mózgów”, tzn. emigracji osób najlepiej wykwalifikowanych. Jako niekorzystne ocenił sytuacje, w których poszukujący zatrudnienia podejmuje pracę, nie odpowiadającą jego kwalifikacjom, ani dotychczasowemu doświadczeniu zawodowemu czego przykładem jest podejmowanie pracy w zagranicznych firmach farmaceutycznych przez polskich lekarzy. Mamy wtedy do czynienia ze zjawiskiem „marnotrawstwa mózgów” (*brain waste*) oraz ignorowania praw socjalnych pracowników, pochodzących z nowych państw członkowskich. Zadaniem długofalowej polityki Polski byłoby więc stwarzanie takich instrumentów i bodźców, by osoby o wysokich kwalifikacjach i po praktyce w zawodzie za

granicą, powracały do kraju, a ich potencjał finansowy i intelektualny był inwestowany w modernizację polskiej gospodarki, w tym np. w tworzenie i użytkowanie nowych technologii.

M. Duszczyk, analizując sytuację na rynku pracy UE, podkreślił rolę jaką odgrywa system *EURES*, który realizując unijną zasadę swobodnego przepływu pracowników „w praktyce jest kopalnią wiedzy dla chcących podjąć pracę w krajach UE”.

Po wystąpieniach referentów moderator dyskusji J. Starega-Piasek zaprosiła uczestników seminarium do dyskusji. W jej trakcie analizowano kryzys w UE i problemy Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy. Niektórzy uczestnicy seminarium krytycznie ocenili brak polityki migracyjnej polskiego rządu. Pytano też o mechanizm budowy tożsamości europejskiej. Niektórzy dyskutanci zachęcali do szerszego zaangażowania się w akcję informacyjną na temat integracji europejskiej na Ukrainie oraz w Rosji. Na zakończenie dyskusji obrady podsumował dyrektor Fundacji im. Friedricha Eberta, Peter Hengstenberg. Podkreślił on, iż jednym z ważniejszych zadań Fundacji w Polsce jest stwarzanie warunków do dyskusji o Unii Europejskiej, w tym o istniejących wspólnych wartościach europejskich. Jednym z przykładów takich działań jest przekazywanie informacji, wiedzy i doświadczenia w zakresie standardów obowiązujących w UE. Tak rozumiana edukacja europejska, przybliży funkcjonowanie nie tylko instytucji unijnych, ale też konkretnych praw, jakie posiada każdy obywatel Unii Europejskiej. Wyposażony w przydatne, rzetelne i wyczerpujące informacje o integracji europejskiej, będzie mógł efektywniej wykorzystywać swoje uprawnienia, wynikające z posiadania obywatelstwa Unii Europejskiej.

Anna Kierzkowska-Tokarska

PREZYDENCJA AUSTRII W UNII EUROPEJSKIEJ

WYKŁAD AMBASADORA AUSTRII W POLSCE ALFREDA LÄNGLEGO

W dniu 6 kwietnia 2006 r. przebywał w Instytucie Zachodnim ambasador Republiki Austrii w Polsce, dr Alfred Längle, który wygłosił wykład poświęcony rozpoczętej 1 stycznia bieżącego roku prezydentji swego kraju w Unii Europejskiej. W ocenie referenta Austria zaczęła sprawować przewodnictwo w Unii w wyjątkowo trudnej sytuacji. Zablockowane zostało wejście w życie traktatu o Konstytucji Europejskiej, gdyż odrzuciły go w referendum społeczeństwa Francji i Holandii. Zaznaczyły się również istotne różnice zdań między państwami członkowskimi w kwestiach finansowych. Stąd też na zasadnicze trudności napotykało uchwalenie kolejnej perspektywy finansowej UE (perspektywy na lata 2007-2013).

Ta występująca w Unii sytuacja kryzysowa określiła w istotnej mierze – jak wskazał ambasador A. Längle – cele, jakie Austria postawiła przed swą prezydentją. Należało do nich przezwyciężenie kontrowersji między państwami członkowskimi w kwestiach finansowych oraz wznowienie debaty na temat konstytucji europejskiej. Kolejnymi wymienionymi przez referenta celami były: stworzenie warunków do zwiększenia wzrostu gospodarczego i redukcji bezrobocia w krajach członkowskich (przy respektowaniu wypracowanego jednocześnie europejskiego modelu socjalnego), przyspieszenie realizacji strategii lizbońskiej, ułatwienie